

דו"ח הקורטט - דו"ח ללא שיניים

פרופ' אלי פודה וד"ר נמרוד גורן*

יולי 2016

דו"ח הקורטט התקבל בביקורת רבה הן בצד הישראלי והן בצד הפלסטיני. כל צד ביקר את האלמנטים החסרים לדעתו בדו"ח, ואת החלקים שהפנו כלפיו אצבע מאשימה. תמימות הדעים משני צדי הסכסוך ביחס למסמך – הנדירה כל כך בשנים האחרונות – מלמדת כי מנסחיו הצליחו ליצור דו"ח מאוזן. סביר להניח שזו הייתה אחת ממטרותיהם. ואולם, מלבד התגובות של מספר בכירים ישראלים ופלסטינים, דו"ח הקורטט לא עורר הדים ושיח ציבורי.

הדו"ח אמור היה להיות נקודת שיא בתהליך ריענון שעבר הקורטט, שכלל פגישות והתייעצויות קבועות עם מדינות מרכזיות בעולם הערבי. תהליך זה נועד גם להעביר את המסר שהקהילה הבינלאומית לא איבדה עדיין עניין ביישוב הסכסוך הישראלי-פלסטיני. מטרת הדו"ח הייתה להצביע על המכשולים המונעים התקדמות בתהליך השלום, ולגבש המלצות לצעדים שייצרו תנאים לחידוש המשא ומתן ושישמרו את האפשרות להגיע לפתרון שתי המדינות.

יש שהשוו את דו"ח הקורטט למפת הדרכים, אותו מסמך שגיבש הקורטט בראשית דרכו ב-2003, ואשר – גם אם לא מומש – הותיר חותם ממשי על תהליך השלום. ואולם, הדו"ח שהתפרסם בראשית יולי 2016, שונה עד מאוד מקודמו וצנוע הרבה יותר. הוא מתמקד בניתוח המצב הקיים, ונמנע מהתייחסות למאפייני הסדר הקבע ולדרך להשגת הסכם שלום ישראלי-פלסטיני.

הדו"ח מטיח ביקורת בשני הצדדים: הפלסטינים, על ביצוע מעשי אלימות וטרור בגדה, אגירת נשק, בניית מנהרות וירי טילים מעזה, וכן הסתה באמצעי התקשורת הממלכתיים וברשתות החברתיות; ישראל, על המשך עידוד הבנייה בהתנחלויות, מתן הכשר להיאחזויות לא חוקיות, הפקעת קרקעות, מניעת אישורי בנייה לפלסטינים בשטחים ואלימות מתנחלים נגד פלסטינים.

היכולת של ארבע חברות הקורטט להסכים על סוגיות אלו ולהעלותן על כתב תוך שימוש בלשון חריפה מוצגת כאחד מהישגי הדו"ח. אכן, היא מעידה על קיומו של מרחב הסכמה אותו חולקים השחקנים המרכזיים בזירה הבינלאומית. ואולם, הדו"ח במתכונתו הסופית מסתפק בצילום תמונת המצב הנוכחית מבלי להתמודד עם סוגיות העומק שהובילו להיווצרות אותם מכשולים המונעים התקדמות.

הדו"ח הוא תוצר של תהליך למידה מעין אקדמי שכלל ראינות ושיחות עם אישים רבים משני צדי הסכסוך. הנתונים הפזורים לאורכו – מספרי מתנחלים, הפקעת קרקעות, אישורי בנייה, הריסות בתים – מלמדים כי מנסחיו למדו היטב את השטח. על סמך הקביעות המלומדות הציגו מנסחי הדו"ח עשר המלצות. אלה נראות יותר כמשאלת לב. כך למשל שני הצדדים מתבקשים "לפעול על מנת להרגיע את המתחויות באמצעות הפגנת איפוק והימנעות מפעולות פרובוקטיביות ורטוריקה"; שני הצדדים מתבקשים "לנקוט בכל

---

* פרופ' אלי פודה מלמד בחוג ללימודי האסלאם ומזה"ת באוניברסיטה העברית בירושלים ומכהן כחבר ועד מנהל במכון מיתוים. הוא פרסם לאחרונה ספר על החמצות בסכסוך; ד"ר נמרוד גורן הוא ראש מכון מיתוים ומרצה ללימודי המזרח התיכון באוניברסיטה העברית.

האמצעים כדי למנוע אלימות ולהגן על החיים והרכוש של אזרחים"; הרשות הפלסטינית מתבקשת "לפעול בנחרצות ולנקוט בכל הצעדים שביכולתה להפסיק את ההסתה לאלימות ולחזק את המאמצים הנמשכים להילחם בטרור"; ואילו ישראל מתבקשת "להפסיק את המדיניות של בניית התנחלויות והרחבתן, הקצאת קרקע לשימוש ישראלי בלעדי ושליטת פיתוח פלסטיני". כמו-כן, הפעולות הצבאיות והצבר הנשק הבלתי חוקי בעזה חייב להיפסק, ואילו הגדה המערבית ועזה צריכים להתאחד תחת שלטון פלסטיני אחיד, לגיטימי ודמוקרטי. לבסוף, שני הצדדים "צריכים לעודד אורה של סובלנות" ולקדם שיתופי פעולה אזרחיים במגוון תחומים. ואולם, השאלה הגדולה שהדו"ח לא עונה עליה היא כיצד עושים את כל זה?

הדו"ח נכתב במציאות היסטורית של קיפאון מדיני, חוסר אמון בין ישראל לרשות הפלסטינית, ואי-הכרה בין ישראל לחמאס ובין הרשות הפלסטינית לחמאס. במצב זה, ההמלצות המופיעות בו צפויות ליפול על אוזניים ערלות. חשוב היה להציע בדו"ח מה ניתן לעשות בהינתן המציאות המורכבת הנוכחית, ומה יכולה וצריכה לעשות הקהילה הבינלאומית בהיעדר רצון פוליטי ישראלי ופלסטיני להתקדם. למשל, מהן הדרכים בהם ניתן לעצור את הבנייה בהתנחלויות או לעצור את ההסתה באמצעי התקשורת וברשתות החברתיות? זה מסובך הרבה יותר.

טוב עשו מנסחי הדו"ח שהתייחסו בחיוב ליוזמת השלום הערבית וליוזמה הצרפתית. בתקופה של היעדר משא ומתן ישראלי-פלסטיני ושל ריבוי יוזמות בינלאומיות, חשוב שבישראל וברשות הפלסטינית יבינו שהקהילה הבינלאומית פועלת בתיאום ומייצרת מצב בו כל יוזמה מזינה את רעותה ולא מתחרה בה. כך, יתקשו הצדדים לסכסוך לנקוט בגישת "הפרד ומשול" ביחס ליוזמות השונות – לקבל את היוזמה הצרפתית ולדחות את דו"ח הקוורטט, או לדחות את היוזמה הצרפתית ולקבל יוזמה לשיתוף פעולה אזורי ביטחוני.

יש להניח כי גם דו"ח מפורט יותר מטעם הקוורטט לא היה מביא לשינוי מפליג במצב. "אתה יכול להביא את הסוס אל השוקת, אבל אתה לא יכול להכריח אותו לשתות", אומר פתגם אנגלי ידוע. ואכן, אם שני הצדדים לא ירצו לפעול בנחישות ובנחרצות כדי לסיים את הסכסוך זה פשוט לא יקרה. ומכיוון שנכון לעכשיו זה המצב, נראה כי דו"ח הקוורטט יצטרף לעוד שורה ארוכה של דו"חות, מסמכים ותוכניות שלום שלא הצליחו להטביע חותם. כאשר יפרוץ סבב "המאורעות" הבא, חברי הקוורטט תמיד יוכלו לומר "אמרנו לכם". את המכשולים הקיימים ואת זרעי הפורענות העתידית, הם הצליחו לזהות.